

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Хвостіна І.М., к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація. *Сучасна система економічних відносин, вимагає докорінної зміни змісту і форм управління організацією виробництва підприємств на основі критеріїв і економічних механізмів, властивих ринковій економіці.*

Ефективність організації виробничих процесів підприємства є одним з джерел конкурентоспроможності та дієвості промислового підприємства. Вплив процесів розвитку виробництва на прийняття організаційних рішень поступово розширюються, і якщо спочатку вони спирались лише на трудові процеси, то сьогодні вони також включають і виробничі процеси підприємства.

Організація виробництва взаємодіє з іншими елементами управління виробництвом, тому запровадження будь-яких нововведень повинно супроводжуватись змінами в самій системі управління підприємством.

Метою даної статті є проведення аналізу існуючої системи організації виробництва, дослідження її складових елементів та визначення напрямів її вдосконалення спираючись на інноваційний розвиток.

Вдосконалення організації виробничих процесів на підприємстві передбачають оптимізацію всіх її складових елементів, забезпечення відповідності продукції технічним нормам і стандартам якості, цілям діяльності, оптимального співвідношення результату діяльності і витрат понесених для його отримання.

В статті запропоновано алгоритм розробки програми вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку враховуючи дані аналізу та оцінки функцій а також закономірностей виробничих процесів, які дозволять здійснити якісні зміни в організації виробництва підприємств та сформувати таку організацію виробництва, яка буде ефективною для конкретного виробництва.

Запропонований алгоритм програми вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку може бути використаний при формуванні організації виробничих процесів як суб'єктами малого підприємництва так і великими промисловими підприємствами.

Ключові слова: *організація, виробництво, програма, інновації, розвиток, конкурентоспроможність.*

Постановка проблеми. В існуючих умовах господарювання, що супроводжуються ризиками та невизначеністю, традиційні методи організації виробничих процесів часто не відповідають сучасним вимогам ринку, не враховують специфіку конкретних виробництв, що зменшує виробничий потенціал та рівень конкурентоспроможності підприємств як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Тому виникає необхідність удосконалення системи організації виробництва яка б задовольняла потреби менеджерів у разі запровадження будь-яких інноваційних змін і нововведень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам організації виробництва приділено значну увагу представниками різних зарубіжних наукових шкіл, серед яких Ф. Гілберт, Г. Емерсон, Ф. Тейлор, Г. Форд. Вагомий внесок у розробку проблем організації виробництва серед українських економістів зробили: О. Амоша, Б. Андрушків, Д. Богиня, О. Бобров, І. Бондар, А. Гудсков, В. Данюк, М. Долішній, Б. Ігумнов, М. Кім, А. Кутиркін, С. Мочерний, В. Плаксов, С. Покропивний, М. Прокопенко, З. Сотченко, П. Харів, М. Хопчан, М. Чумаченко тощо. Проблемам інноваційного розвитку присвячено наукові праці Л. Антонюка, О. Лапка, М. Портера, А. Поручника, Й. Шумпетера, К. Фрімена, Б. Твісса, Р. Фостера, П. Санта, Д. Черваньова та інших вчених-економістів. Їхні дослідження спрямовані на принципи побудови економічної стратегії розвитку підприємств та фактори, що забезпечують ефективність її застосування.

Однак, у зв'язку із зростанням рівня конкуренції, переорієнтацією ринків збуту та посиленням євроінтеграційних процесів питання вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку залишаються мало вивченими й потребують подальшого дослідження.

Невирішені складові загальної проблеми. Організація виробничих процесів підприємства ведеться відокремлено від інших функціональних галузей його діяльності, що в свою чергу призводить до прийняття неузгоджених рішень і відсутності загальної страте-

гії організаційного розвитку. Визначені недоліки свідчать про потребу вдосконалення організації виробничих процесів в умовах інноваційного розвитку конкретного підприємства.

Формулювання цілей статті. Поєднання потреб персоналу у досягненні кінцевого результату своєї праці з потребами ринку, запровадження інноваційних процесів з врахуванням постійних змін у зовнішньому середовищі вимагають проведення оцінки діючої системи організації виробництва, враховуючи її функції і закономірності виробничих процесів та розробки програми вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. В даний час, економічний стан в країні залишається досить складним, що пов'язано з низьким рівнем конкурентоспроможності промислової продукції та технологічною відсталістю виробництв. Процес глобальної зміни ситуації на промислових підприємствах, що забезпечував би в найближчій перспективі їх стійкий підйом, є можливим лише запроваджуючи об'єднані основи: інноваційну, економічну та організаційну, які базуються на промисловому типі відтворення. Для цього необхідно розробити інноваційну програму розвитку організації виробничих процесів, яка дозволить мобілізувати всі внутрішні джерела розвитку на підприємствах і, перш за все, наявного на підприємствах інтелектуального потенціалу, що трансформується в технологічний розвиток [1].

Управління організацією виробничих процесів в умовах інноваційного розвитку дозволить забезпечити інтеграцію економічної діяльності кожного виробника продукції в конкретному регіоні з кожним із споживачів цього продукту як виробничого ресурсу і, таким чином, об'єднати діяльність всіх виробників в рамках єдиного інтеграційного об'єднання.

Сьогодні найбільш поширеною є така система розвитку організації виробництва, яка поєднує в собі ознаки: підвищення спроможності виробництва адаптуватися до змін, поєднання виробничої діяльності та управління матеріальною складовою виробництва, підвищення продуктивності праці, тим самим орієнтуючись на споживача продукції.

Вдосконалення організації виробництва, її спрямованість та інтенсивність організаційних змін залежить від ряду факторів, що впливають на неї:

- розвиток ринку продукції, який передбачає скорочення життєвого циклу виробленої продукції та забезпеченість ринку необхідними товарами;
- автоматизація виробничих процесів та використання інноваційних технологій,
- фінансовий імідж виробництва.

Різні галузі виробництва та окремі підприємства значно відрізняються один від одного характером створюваної продукції, використовуваних засобів виробництва і застосовуваних технологічних процесів. Ці відмінності породжують виключне різноманіття виробничих процесів на підприємствах, і тим самим впливають на стратегію розвитку організації виробничих процесів.

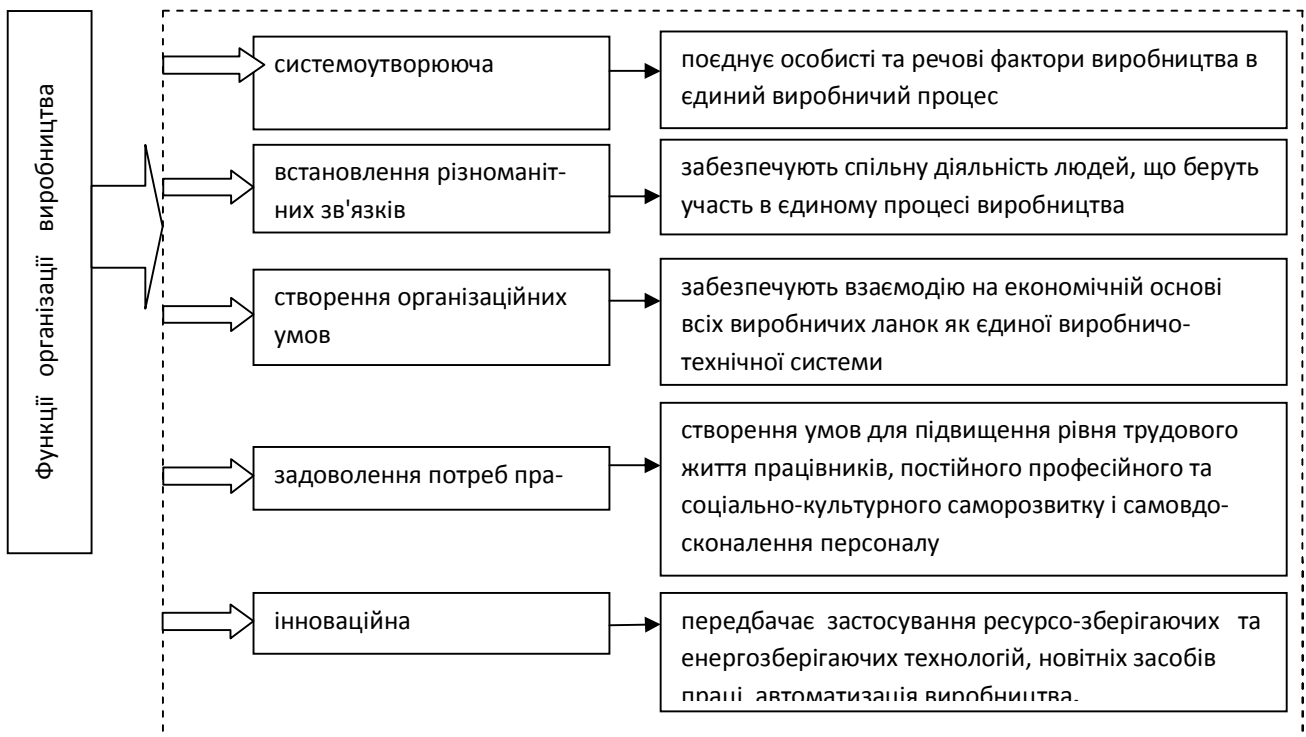
Виробнича і організаційна структура управління виробництвом залежить від специфіки і структури виробничого процесу, технологічного рівня підприємства, виду продукції, рівня спеціалізації і концентрації видів робіт, наявного інфраструктурного потенціалу [2].

Раціональна організація виробництва полягає в тому, щоб інтегрувати всю сукупність різнорідних компонентів, що реалізують процес виробництва, у цілісну і високоефективну виробничу систему, всі елементи якої ретельно "підігнані" один під одного за всіма аспектами їх функціонування [3]. Організації виробництва притаманні ряд функцій (рис. 1).

Інноваційний підхід до організації виробництва дасть змогу підвищити якість і ефективність управління на підприємстві, адаптувати параметри функціонування організації до зовнішнього або внутрішнього середовища, підтримувати стійкість організації, забезпечувати упорядкованість параметрів структури організації. На будь-якому підприємстві організація виробничих процесів базується на раціональному поєднанні основних, допоміжних і обслуговуючих процесів, які спираються на певну групу законів і відповідних їм закономірностей (табл. 1).

Інноваційний підхід до організації виробництва дасть змогу підвищити якість і ефективність управління на підприємстві, адаптувати параметри функціонування організації до зовнішнього або внутрішнього середовища, підтримувати стійкість організації, забезпечувати упорядкованість параметрів структури організації. На будь-якому підприємстві організація виробничих процесів базується на раціональному поєднанні

основних, допоміжних і обслуговуючих процесів, які спираються на певну групу законів і відповідних їм закономірностей (табл. 1).

Рисунок 1 - Функції організації виробництва *

*складено автором на основі [1,3,4]

Таблиця 1- Основні закономірності організації виробництва на підприємстві*

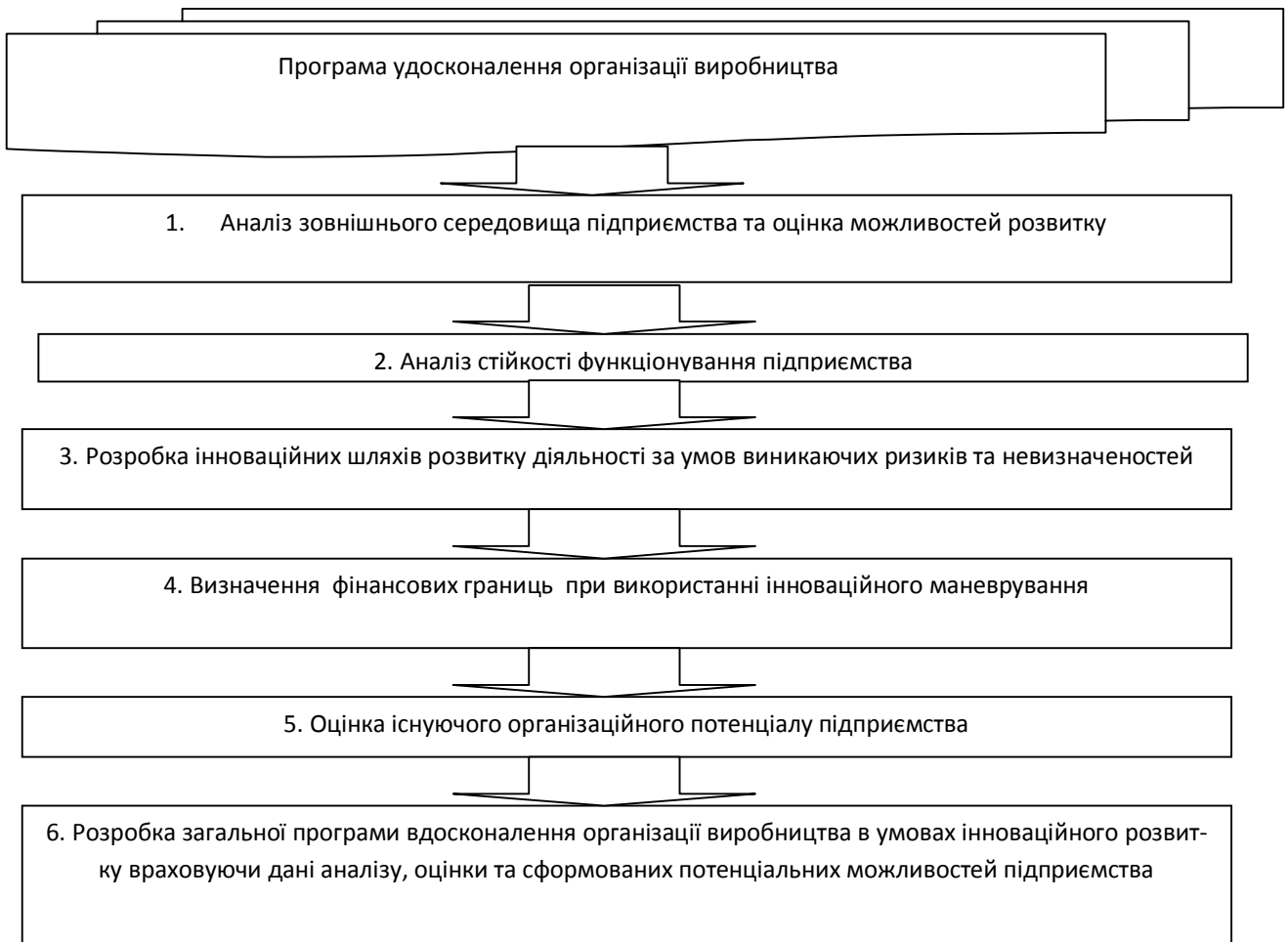
Закономірність	Характерні ознаки
Відповідність організації виробництва її цілям	- формування організації виробництва з урахуванням вимог найбільш повного використання ресурсів; - створення організаційних умов для мотивації персоналу за результатами діяльності, які відображають основні цілі організації.
Відповідність форм і методів організації виробництва характеристикам його матеріально-технічного базису	- ручна праця, механізоване виробництво і комплексно-автоматизований виробничий процес вимагають різних підходів до її організації; - зміни, що відбуваються в технічних засобах і технологіях виробництва, ведуть до змін у змісті праці та кваліфікації працюючих і як наслідок – до змін у характері організації виробництва; - забезпечення адекватності стану та рівня організації виробництва постійно змінюється під впливом науково-технічного прогресу його матеріального базису.
Відповідність організації виробництва конкретним виробничо-технічним умовам і економічним вимогам виробництва	- характер форм і методів організації виробництва визначається видом продукції, що випускається, типом виробництва, його масштабами і т.п.; - залежно від тих чи інших умов в процесі організації виробництва застосовуються відповідні їм організаційні рішення: обирається вид спеціалізації цехів і дільниць, спосіб розміщення обладнання, форма організації виробничих процесів (потоктова, групова та ін.); визначається тип планово – облікової одиниці в системі оперативного планування.
безперервне поліпшення організації виробництва	- безперервне поліпшення організації виробництва вимагає переходу від поетапного до постійного вдосконалення - пошук нових, прогресивних форм і методів організації та управління виробництвом.

Закономірність	Характерні ознаки
Комплексність організації виробництва	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність розгляду всіх виробничих процесів, що протікають на підприємстві, у взаємному зв'язку як єдиного інтегрованого цілого; - в умовах комплексної механізації і автоматизації технічні засоби виробництва і виробничі процеси все більш і більш інтегруються; - створюються системи машин, автоматично виконують не тільки основні технологічні, але й транспортні, складські, контрольні операції. З'являються єдині системи підготовки виробництва і виготовлення продукції, на основі впровадження систем автоматизованого проектування та автоматизації управління; - інтегруються основні виробничі процеси, процеси технічного обслуговування і матеріального забезпечення.
відповідності форм і методів організації виробництва вимогам підвищення змістовності праці виробничого персоналу, розширення їх трудових функцій, забезпечення привабливості праці, мотивація	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність враховувати кваліфікаційний і культурний рівень працюючих, піклуватися про те, щоб праця приносила робітникові задоволення, стимулювати творчу активність і раціоналізаторську діяльність учасників виробництва; - слід враховувати особливості діяльності підприємства в умовах ринку і орієнтуватися на стабілізацію зайнятості працівників; - забезпечити впевненість працівника в тому, що висока продуктивність його особистої праці та ефективна робота підприємства забезпечать йому гарантію зайнятості; - взаємна відповідність структури системи управління та характеристик організації виробництва, будучи однією із закономірностей організації, обумовлює необхідність постійної роботи з підтримання цієї відповідності.
участь персоналу в плануванні організації виробництва на підприємствах.	<ul style="list-style-type: none"> - введення нових відносин власності, поглиблення внутрішньовиробничого господарського розрахунку, переходу до самоврядування трудових колективів; - реальна участь робітників у організації виробництва передбачає передачу низки управлінських прав низовій ланці - цеху, дільниці, бригаді.

*сформовано автором на підставі [2,3,4,5,6]

На сучасному етапі постає питання вдосконалення заходів, спрямованих на гармонійне поєднання типів і методів організації виробництва використовуючи інноваційні методи, з метою забезпечення оптимізації виробничих процесів, ефективного використання їх основних елементів та досягнення високих техніко-економічних показників в роботі промислових підприємств [9]. Активізація інноваційної складової економічного розвитку вимагає формування моделі інноваційного розвитку, становлення інноваційного підприємництва, посилення інноваційного характеру виробничої діяльності. Все це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, збереженню і примноженню інтелектуального потенціалу нації [10].

Дослідження факторів, функцій та закономірностей виробничих процесів дозволяє запропонувати алгоритм розробки програми вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку, використання якої дозволить керівництву підприємства створити таку систему організації виробництва, яка буде ефективною саме для нього (рис.2).

Рисунок 2 – Алгоритм розробки програми вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку

Запорукою успіху підприємницької діяльності є її планування та вибір оптимальних рішень з урахуванням впливу політичних, економічних, соціальних, культурних та інших факторів, що регулюють роботу організації в певний момент часу.

Висновок. Сучасні підприємства повинні володіти не тільки високим технічним оснащенням і кваліфікованими кадрами, а й містити прогресивні форми організації виробництва, раціонально використовуючи всі потужності, з урахуванням (існуючої) ринкової ситуації і можливістю оперативного реагування на всі зміни.

Програма вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку дозволить забезпечити відповідність організації виробництва підприємства його цілям та перспективним планам, співвідношення форм і методів організації виробництва його матеріально-технічному базису, конкретним виробничо-технічним умовам і економічним вимогам комплексності виробництва.

Перелік посилань.

1. *Організація виробництва: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.О. Онищенко, О.В. Редкін, А.С. Старовірець, В.Я. Черганова.- К.: Лібра, 2003.- 335 с.*
2. *Іщук С.О. Виробничий потенціал промислових підприємств (Проблеми формування і розвитку) / Іщук С.О. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2006. – 278 с.*
3. *Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Академія, 2005. – 400 с.*
4. *Економіка та організація виробництва : підручник / [В.Г. Герасимчук та ін.]; за ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера]. - К. : Знання, 2007. 678 с.*
5. *Іжевський В.В. Економічна сутність інновації та інноваційної діяльності підприємств / В.В. Іжевський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.3. – С.121 – 127*

6. *Інноваційна діяльність підприємств та організацій як метод стабілізації економіки регіонів України / Б.М. Андрушків, Н.Б. Кирич, О.Б. Погайдак // Вісник економічної науки України — 2009. — № 1(15). — С. 23-25.*

7. *Кузнецова Л. Структурні зміни у промисловості України: критерії прогресивності / Л. Кузнецова // Економіст. — 2005. - № 8. — С.50-55.*

8. *Савчук А.В. Інновації в промисловому виробництві: класифікація і взаємодії / А.В. Савчук // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлеченных иностранных инвестиций в экономику Украины. Региональный аспект. Сб. науч. тр. — Донецк: ДонГУ. - 2003. — С. 786-791.*

9. *Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку: Монографія. — Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2005. — 263 с.*

10. *Сапун Л.В. Проблеми формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Сапун Л.В. // Механізм регулювання економіки. — 2008. - №1. — с.212-218.*

Стаття надійшла: 22.09.2014 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.О.

УДК 657.001.76

JEL M 21

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Дубинська О. С., к.е.н., доцент

Колесов С. В., к.е.н., доцент

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

Анотація. Тенденцією останніх двох десятиріч в економічній науці стало вживати термін «потенціал» стосовно сфери інвестицій та інновацій. В роботі в якості предмету, що досліджується було здійснено обґрунтування поняття потенціалу підприємства. З цієї метою у статті проведено дослідження сучасних підходів до визначення сутності категорії «потенціал» стосовно сфери інвестицій та інновацій, обґрунтування коректності розгляду, інвестиційних та інноваційних процесів на підприємстві як єдиного інноваційно-інвестиційного процесу. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналізу та синтезу, логічного порівняння – для доведення єдності інноваційних та інвестиційних процесів на підприємстві та встановлення сутності категорії «інноваційно-інвестиційний потенціал».

Проведені дослідження можуть бути застосовані як безпосередньо на великих підприємствах, так і в системах вищого рівня: регіон, галузь. Результати дослідження дозволили зробити висновок, що інноваційно-інвестиційний потенціал можна визначити як гіпотетичний стан підприємства, при якому його інноваційна система з максимально можливою продуктивністю в інноваційно-інвестиційній сфері використовує максимально можливі інноваційно-інвестиційні ресурси. Виходячи з того, що основною метою інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві є забезпечення розвитку підприємства, інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства можна визначити і як можливість підприємства забезпечувати інвестиційно-інноваційний процес у середньо та довготривалому періоді. Такий процес може тривати аж доки підприємство не досягне гіпотетичного стану, який відповідає інноваційно-інвестиційному потенціалу. Цим визначенням було підкреслено, що підприємство не здійснює інвестиції та інновації просто так, ці процеси викликані необхідністю розвитку підприємства. Саме тому чітке визначення поняття інноваційно-інвестиційного потенціалу дозволяє забезпечувати розвиток підприємства.

Ключові слова. Потенціал, інвестиції, інновації, продуктивність, можливість, ресурси підприємства.

Постановка проблеми. Тенденцією останніх двох десятиріч в економічній науці стало вживати термін «потенціал» стосовно сфери інвестицій та інновацій. Проте незважаючи на те, що майже в кожній роботі, присвяченій інвестиційним чи інноваційним процесам, вживаються терміни «інвестиційний потенціал» або «інноваційний потенціал», єдиного, навіть концептуального, підходу до сутності цієї категорії немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми трактування та вживання терміну «інвестиційний потенціал» або «інноваційний потенціал» займалась значна кількість провідних науковців серед них слід відзначити Д. І. Кокурін, П. І. Мірошніченко, Л. С. Мартюшева, В. О. Калишенко І. В. Новікова, В. А. Верба, Є. С. Галушко, І. А. Фесенко та інші.